

AKTUALITĀTES SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANĀ

JANVĀRIS 2024

LATVIJĀ:

- Labklājības ministrija apstiprinātā valdības plāna ietvaros plāno sniegt mērķtiecīgu atbalstu gan no vardarbības cietušajām, gan vardarbību veikušām personām. Līdz šī gada beigām ministrija plāno izstrādāt algoritmu sociālajiem dienestiem, lai sniegtu atbalstu personām, par kurām saņemti policijas ziņojumi par notikušu vardarbību, bet personas ir atteikušās no sociālo dienestu atbalsta. Tāpat līdz 2025. gada beigām ir plānots nodrošināt seminārus sociālajiem darbiniekiem un psihologiem, kas strādā ar vardarbības veicējiem, par ar dzimumu saistītu vardarbību un cietušā perspektīvas nozīmi darbā ar vardarbības veicējiem. Ir plānots ieviest jaunu vienotu bezmaksas diennakts atbalsta tālruni 116016 vardarbībā cietušām sievietēm. Savukārt līdz 2026. gada 30. oktobrim Labklājības ministrija plāno pārskatīt valsts sociālās rehabilitācijas programmas no vardarbības cietušajiem, nodrošinot tās atbilstoši mērķgrupas specifiskajām vajadzībām un pilotējot jaunas metodes darbā ar vardarbībā cietušām personām.
- Latvija ir oficiāli ratificējusi Eiropas Padomes Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Konvencija oficiāli stāsies spēkā 2024. gada 1. maijā.
- Saeimas Sociālo un darba lietu komisijā 10. janvārī tika skatīts jautājums par to, kā nodrošināt bezmaksas higiēnas preces meitenēm un sievietēm izglītības iestādēs. Kontekstā ar šo jautājumu LSM.lv un pētījumu centrs “Norstat” veica iedzīvotāju aptauju - pēc tās datiem valsts apmaksātu higiēnas pakešu un tamponu nodrošināšanu meitenēm skolā Latvijā atbalsta 55% iedzīvotāju un vēl 13% to atbalsta trūcīgo ģimenēm.
- Līdz 24. janvārim sievietēm, kuras vēlas pārkvalificēties un sākt darbu IT sektorā, bija iespēja pieteikties bezmaksas 12 mēnešu mācību programmai “WoTech”. Tā sniegs iespēju apgūt programmēšanas pamatprasmes un gūt atbalstu, kas palīdzēs sagatavoties darba maiņai.

- **Uzņēmums “Visa” grantu programmas “She’s Next” ietvaros diviem uzņēmumiem piešķīris 10 000 eiro finansējumu.** Lai varētu pieteikties šī granta saņemšanai, uzņēmumam ir jābūt reģistrētam Latvijā, tam jāstrādā jau vismaz gadu un vismaz 51% uzņēmuma jāpieder sievietei.
- **No 2024. gada sievietēm, kuras ir pakļautas sociālās atstumtības riskam tiek nodrošināta valsts apmaksāta kontracepcija** - intrauterinā sistēma vai kontraceptīvais zemādas implants. Kontracepcija ir pieejama sievietēm, kurām ir diagnosticēti psihiskās attīstības traucējumi; ir alkohola vai narkotisko vielu atkarība (noteiktas diagnozes), kā arī sievietēm, kurām ir bijušas dzemdības līdz 19 gadu vecumam (ieskaitot).
- **Janvāris ir dzemdes kakla vēža modrības mēnesis - arī Latvijā tika aktualizēts šis jautājums.** Latvija dzemdes kakla vēža profilaksi ir krietni uzlabojusi, bet darāmā vēl ir daudz. Pasaules Veselības organizācija uzskata, ka šo vēzi ir iespējams izskaust, taču Latvijā tas joprojām ir ļoti izplatīts. Latvijā vidēji ik gadu atklāj 200 līdz 250 jaunus gadījumus - lielākā daļa gadījumu tiek atklāta jau vēlā stadijā, jo sievietes nav apmeklējušas agrīno diagnostiku. Vienlaikus 2023. gadā pēc SPKC datiem ir izdevies panākt atsaučības pieaugumu - valsts apmaksāto pārbaudi ir veikušas 77% uzaicināto sieviešu.
- **Latvijā ir izstrādāts nozīmīgs pētījums par depresijas un trauksmes izplatību un tās riskiem, lai sekmētu agrīnu un savlaicīgu šo abu traucējumu atpazīšanu un ārstēšanu.** Pētījuma rezultāti liecina, ka 6.5% Latvijas iedzīvotāju ir nozīmīgi depresijas simptomi, turklāt tā ir izplatītāka sieviešu vidū. Savukārt ģeneralizētas trauksmes traucējumu simptomi skar 3.9% Latvijas iedzīvotāju un vairāk sievietes nekā vīriešus. Tas pierāda, ka ir svarīgi noskaidrot, kādi faktori sievietēm un vīriešiem palielina izredzes slimot ar depresiju un/vai ģeneralizētu trauksmi, lai varētu izstrādāt efektīvas psihiskās veselības aprūpes stratēģijas. Tika pierādīts, ka pašnāvnieciska uzvedība, depresijas un ģeneralizētas trauksmes simptomi bieži ir sastopami vienlaicīgi, turklāt abiem dzimumiem, taču vīriešiem pašnāvnieciska uzvedība vai domas saistītas ar augstākām depresijas izredzēm un īpaši augstākām ģeneralizētas trauksmes izredzēm.

- RSU students maģistra darba ietvaros ir veicis pētījumu par mātes lomu digitālajā laikmetā, pievēršot uzmanību sociālajiem medijiem un populārajai “Facebook” grupai “Atsaucīgo māmiņu forums”.
- Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes pētniece Irēna Barkāne ir veikusi pētījumu, kā arī izstrādājusi rekomendācijas Latvijas tiesību zinātnē par mākslīgā intelekta regulējuma un cilvēktiesību jautājumiem, pievēršot uzmanību arī dažādiem diskriminācijas, tostarp diskriminācijas dzimuma dēļ, aspektiem.

E I R O P Ā :

- Janvārī par Eiropas Savienības Padomes prezidējošo valsti kļuva Beļģija, pārņemot prezidentūras pienākumus no Spānijas. Beļģijas prezidentūras galvenās prioritātes dzimumu līdztiesības jomā būs cīņa pret vardarbību un diskrimināciju dzimuma dēļ, līdztiesības politikas stiprināšana un līdztiesības darba kārtības sagatavošana jaunajam likumdevējam. Prezidentūra ir apņēmusi pilna pabeigt sarunas par direktīvu par vardarbības pret sievietēm apkarošanu.
- Eiropas Parlamenta deputāti ir pabeiguši darbu pie ziņojuma par pilsoņu tiesību stāvokli Eiropas Savienībā 2022. un 2023. gadā, identificējot virkni problēmu visās dalībvalstīs. Ziņojums par stāvokli pamattiesību jomā tika apstiprināts ar 391 balsi “par”. Kā viens no izaicinājumiem tika izgaismota ar dzimumu saistīta vardarbība, kas ir izplatīta visās ES dalībvalstīs, kā arī tika nosodīta straujā sieviešu tiesību pasliktināšanās vairākās dalībvalstīs. Tāpat Eiropas Parlaments vēlreiz aicināja ātri pabeigt sarunas par direktīvu cīņai pret vardarbību pret sievietēm, kā arī iekļaut vardarbību ģimenē un ar dzimumu saistītu vardarbību ES noziegumu sarakstā.
- Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments ir panākuši vienošanos par noteikumu stiprināšanu cilvēku tirdzniecības jomā, iekļaujot piespiedu laulības, nelikumīgu adopciju un surogāciju kā ekspluatācijas veidus, uz kuriem attiecas ES tiesību akts cilvēku tirdzniecības apkarošanas jomā.

- Eiropas Audiovizuālā observatorija ir publicējusi jaunu ziņojumu “Sievietes profesionāles Eiropas filmu ražošanā - 2023. gada izdevums”, kurā sniegts pārskats par ar dzimumu saistītām atšķirībām starp Eiropas filmu industrijā strādājošiem kino profesionāļiem. Analīze ietver informāciju par tām personām, kuras strādājušas pie vismaz vienas Eiropas spēlfilmas kā režisori, scenāristi, producenti, operatori, komponisti, redaktori vai galvenās lomas aktieri. Ziņojumā tiek arī pētīts profesionālo komandu dzimumu līdzsvars. Ziņojumā ir secināts, ka sievietes šajā industrijā joprojām ir pārāk maz pārstāvētas - tā, piemēram, tikai 26% no Eiropas spēlfilmu režisoriem ir sievietes.

P A S A U L Ē :

- Pasaules Ekonomikas foruma ietvaros ir iznācis ziņojums par sieviešu veselības aprūpes uzlabošanu un investīcijām, lai veicinātu sabiedrības labklājību un ekonomiku. Sievietes vidēji par 25% vairāk savu dzīvi pavada sliktākā veselības stāvoklī salīdzinājumā ar vīriešiem. Mēģinot mazināt šo plaisu, pēc pētījuma aprēķiniem, tiktu uzlabota miljoniem sieviešu veselība un dzīves kvalitāte, kā arī līdz 2040. gadam pasaules ekonomika varētu palielināties par vismaz vienu triljonu ASV dolāru gadā.
- Somālijas vienīgā mediju kompānija, kurā darbojas tikai sievietes, “Bilan” uzsāks raidīt valstī pirmo TV raidījumu par aktuāliem notikumiem, kuru vadīs sieviete. Sarunu raidījums, kurā plānots aplūkot dažādus aktuālus tematus, būs arī pirmais raidījums Somālijas televīzijā, kurā piedalīsies vismaz 50% sieviešu, kā arī pirmais raidījums, kurā tiks runāts par tādām aktuālām tēmām kā, piemēram, kritiskais sieviešu skolotāju trūkums un problēmas, ar kurām saskaras sievietes cenšoties iesaistīties politikā, kā arī tiks apskatītas dažādas vides aizsardzības tēmas.